

mellett ő képviselte a folyóiratnál évtizedeken át az állandóságot. Ha valaki a hazai szlavisták közül nem ismerte volna meg az ószláv tankönyv révén, e minőségében biztosan kapcsolatba került vele, akárcsak számos külföldi szlavista, aki e folyóiratban publikált. Sokan lehetnek hálásak neki gondos és szakszerű szerkesztői munkájáért, amely számos esetben bizonyult alkotó együttműködésnek a szerzővel. A kéziratok gondozása mellett Hollós Attila aktívan részt vett a folyóirat anyagainak szervezésében, a lektori vélemények beszerzésében, buzdította kollégáit tanulmányok, recenziók írására, tehát a maga szelíd, de állhatatos módján részt vett a folyóirat arculatának alakításában is.

A paleoszlavisztika és a nyelvtörténet iránti érdeklődés Hollós Attilánál különleges módon összefonódott a technikai újdonságok iránti fogékonysággal. Igen hamar felismerte a számítógép alkalmazásában rejlő lehetőségeket a könyv- és folyóirat-kiadás terén, és a személyi számítógépek megjelenésével egyidejűleg sajtótította el ezt az új technikát. Ezért a *Studia Slavica* zökkenőmentesen tért át a számítógépes szedésre és nyomdai előkészítésre. A szlavisztikai szakszövegek szerkesztésében szerzett hatalmas gyakorlati tudását Hollós Attila szívesen megosztotta kollégáival és az érdeklődő doktoranduszokkal, hallgatókkal is.

Hollós Attila jellemző tulajdonsága volt a hazai szlavisztika ügyének önzetlen szolgálata. Ez mutatkozott meg abban a műgondban, amellyel kollégái munkáinak útját egyengette szerkesztőként, ez munkált benne, amikor különböző feladatköröket látott el a tanszéken és a hazai tudományos életben. A Magyar Nyelvtudományi Társaság aktív tagja volt, e sorok íróját is ő ajánlotta a Társaságba. Mindig gondja volt rá, hogy időben elkészüljenek és a *Studia Slavica* hasábjain megjelenjenek a pályatársak kerek évfordulóira írt köszöntők. Az ő 90. születésnapjának alkalmából már legfeljebb nekrológ jelenhet meg. Kollégái, tanítványai és Társaságunk tagjai nevében búcsúzom Hollós Attilától. Nyugodjék békében!

ZOLTÁN ANDRÁS

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Grétsy László

(1932–2024)

Nem egészen két éve – 2022 februárjában – még láthatóan jó egészségben köszöntöttük a Tanár Urat 90. születésnapja alkalmából. A köszöntést követő baráti összejövetelen öröm volt vele beszélgetni, minden és mindenki érdekelte, derűlátása, nyitottsága lelkesítően hatott mindannyiunkra. Munkakedve egész életében töretlen volt; tudtuk, ha nem is a régi tempóban, de még nap mint nap dolgozik, tervei vannak. Ezért minket, régi munkatársait, egykori tanszékének tagjait, akik munkaközösségünk megszűnése után is figyelemmel kísértük az életét, még jobban lesújtott a hír, hogy 2024. január 21-én végleg elaludt.

A Tanár Úr haláláig rendszeresen részt vett a fontos nyelvészeti szakmai rendezvényeken. Az Anyanyelvápolók Szövetsége és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara idén A magyar kultúra napjára, január 22-ére hirdette meg A magyar

nyelv jövője – A nyelvi változások nyomában című konferenciát, amelynek Grétsy László egyik ötletadója volt és meghívott díszvendége lett volna. Ennek a meghívásnak azonban már nem tehetett eleget: a konferenciát halálhíre bejelentésével és a döbrent résztvevők rá való emlékezésével kellett megnyitni.

Ekkorra már az összes jelentős hazai online és nyomtatott hírportál, rádió- és televízióadó vezető helyen közölte, hogy Grétsy László nyelvészprofesszor, az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának, illetőleg az Anyanyelvápolók Szövetségének tiszteletbeli elnöke, az ELTE professor emeritusa, a nyelvi ismeretterjesztés, a nyelvművelés legismertebb, legnépszerűbb alakja életének 92. évében elhunyt. Magyar nyelvterületen mindenki ismerte az ország határain innen és túl, az idősebbek a korábbi rádió- és tv-műsorokból is, a fiatalabbak, a gyerekek iskolai tanulmányaikból, és mindannyian azokból a könyvekből, amelyek a magyar nyelv mind jobb és alaposabb megismerését és helyes használatát segítették életében, és segíteni fogják ezután is.

Grétsy László 1932-ben született Budapesten. Diákkorában elsősorban az irodalom, ezen belül is a költészet érdekelte, de a nyelvészeti kérdésekre is nyitott volt. 1954-ben végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Egyetemi tanulmányait követően a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének tudományos ösztöndíjasa, majd főmunkatársa, 1971-től a mai magyar nyelvi osztály vezetője lett. Aspirantúrája idején, illetőleg kutatópályája elején elsősorban nyelvtörténettel foglalkozott, később a szaknyelvi kutatások kerültek előtérbe a Nyelvtudományi Intézet munkaközösségében, majd mindinkább a nyelvhelyesség és a nyelvművelés kérdései. E váltást úgy értékelte, hogy bár a régi korok szófejtéseit továbbra is fontos területnek tartja, a mai kor nyelvhasználatának megismerése nélkülözhetetlen. Azt vallotta, hogy a nyelvészet minden ága összefügg egymással, és a mai jelenségeket aszerint kell vizsgálni, hogy hogyan és miből alakultak ki. A későbbiekben az alapos és mélyreható nyelvtörténeti ismereteit már csak közvetve használta fel a mai nyelvi jelenségek magyarázatához.

A Tanár Úr számára a továbbiakban az ismeretterjesztés, a nyelvművelés ugyanolyan fontossá vált, mint a tudományos kutatás. Azt viszont hangsúlyozta, hogy az ismeretterjesztéshez alapos felkészültségre van szükség, jártasnak kell lenni a különböző nyelvészeti területeken, elengedhetetlen a tudományos „vértettség”, vagyis az elméleti megalapozottság. Megtanulhattuk tőle azt is, hogy az ismeretek szóbeli átadásához szükség van megfelelő előadókészségre is, főleg ha rádió- és tv-műsorokról vagy nagy létszámú hallgatóságnak szóló előadásokról van szó; Grétsy tanár úr kiváló és lelkes előadó volt.

A kutatáson és az ismeretterjesztésen túl egyre inkább érdekelte az oktatás is, így amikor 1987-ben felkérést kapott az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar Magyar Nyelvészeti Tanszékének vezetésére, örömmel vállalta. Innen vonult nyugállományba 1998-ban.

Mi, akik vele dolgozhattunk, mind úgy emlékezünk ezekre az évekre, mint tanári és kutatói pályánk kiemelkedő időszakára. Ezt elsősorban Grétsy tanár úr közösségformáló személyiségének köszönhetjük. Nyitott volt, derűs, és munkaszeretettel, elhivatottsággal ösztönzőleg hatott mindannyiunkra. Diákjaink büszkék voltak arra, hogy az országosan elismert Grétsy László előadásait hallgathatják, és tőle tanulhatják meg, hogy miért fontos az anyanyelv szeretete és a nyelvtan alapos ismerete is ahhoz, hogy az irodalmat, íróink, költőink nyelvét és magyarságunkat is még jobban megértsék. Mi, tanárok pedig arra voltunk büszkék, hogy a Grétsy-tanszék tagjai vagyunk. Ebben a légkörben váltak hallgatók százai magyartanárrá, akik nemcsak az irodalmat, de a nyelvtant is fontosnak

tartották. A Tanár Úr szeretett tanítani, visszaemlékezéseiben is boldog főiskolai évekről beszél. Ezekben az években tudott egészen kiteljesedni, munkásságának három fő pólusát jelölte meg: a tudományt, az oktatást és az ismeretterjesztést (ezen belül a nyelv művelést). Mindhármát egyformán fontosnak és érdekesnek tartotta, igyekezett egyensúlyt tartani közöttük, mindegyik területen komoly eredményeket ért el.

A nyugdíjazás után is aktív maradt, továbbra is várták a feladatok. Jelentős pozíciókat töltött be: társelnöke, majd tiszteletbeli elnöke volt az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának, elnöke, majd tiszteletbeli elnöke az Anyanyelvápolók Szövetségének, szerkesztője, szerkesztőbizottsági tagja, rovatvezetője a Magyar Nyelvőr, az Édes Anyanyelvünk, az Élet és Tudomány, a Szabad Föld című folyóiratoknak, és még évekig közreműködött számos ismeretterjesztő, nyelvészeti-nyelvűvelő rádió- és televízióműsorban.

Játékos kedve nyugdíjas éveiben még inkább megmutatkozott: mindig is kedvelte a nyelvi játékokat, fejtörőket, amelyek nem utolsó sorban a nyelvi kreativitást az anyanyelvi nevelés szolgálatába állítják, de társas szórakozásra is kiválóan alkalmasak. Az Anyanyelvünk játécai 1974 óta több kiadást megért, a 2012-ben kiadott terjedelmes kötet, a Nyelvi játéink nagykönyve is anyanyelvünk szerethetőségének, életrevalóságának ékes bizonyítéka.

Pályájának hetven éve során megszámlálhatatlan kötet szerzője, szerkesztője volt, sokszáz tanulmányt és ezernél is jóval több ismeretterjesztő írást jegyzett. Ismertté, sőt közismertté elsősorban mint nyelvűvelő, anyanyelvünk fíradhatatlan őrzője és ápolója vált, de a szűkebb szakma, a nyelvész-társadalom mint kutató nyelvtudóst is számon tartja. Kutatási eredményei közül saját maga is egyik legkiemelkedőbbnek a szóhasadásról 1962-ben írt művét tartotta, amely nemcsak nyelvtörténeti, de leíró jellegű, morfológiai és jelentéstani kérdéseket is felvet. Azt is ki kell emelni, hogy maga a *szóhasadás* szakkifejezés is tőle származik, és ma már nyelvtankönyveink a lehető legtermészetesebb módon használják a ritkább szóalkotásmódok között említve az új szavak létrejöttének e különleges módját.

A szaknyelvet kutató, bemutató munkái e szakterület művelői számára megkerülhetetlenek ugyanúgy, mint a stíluskutatók számára a különböző stílushasználatot vizsgáló tanulmányai. Saját tapasztalatom, hogy a nyelvhasználatra vonatkozó összefoglaló munkák (például a KOVALOVSKY MIKLÓSSzal közösen szerkesztett kétkötetes Nyelvűvelő kézikönyv) következtetései nyelvtörténeti szempontból is figyelemre méltóak, és sokszor olyan alapvető megállapításokat olvashatunk a mai nyelvi rendszerről, az egyes nyelvi szintek törvényszerűségeiről, hogy az anyanyelvoktatásban és a magyar mint idegen nyelv tanításában is választ találunk nyitottnak vélt kérdésekre, a különböző problémák szemléltetésére pedig jobbnál jobb gyakorlati példákat.

Ezeknek az eredményeknek az ismeretében világossá válik mindenki számára, hogy a sokszor lekicsinyelt, méltatlanul és indokolatlanul lenézett nyelvűvelő munkák háttérben a nyelv minden vonatkozásának és szintjének, magának a nyelvi rendszernek az alapos ismerete van jelen akár történeti, akár leíró szempontok szerint vizsgáljuk. Mára már az is bebizonyosodott, hogy a nyelv ápolására, művelésére feltétlenül szükség van a folyton változó nyelv karbantartásához, ahhoz, hogy összetett funkcióit képes legyen az egész magyarul beszélő közösség szolgálatában maradéktalanul ellátni. A tudományos nyelvűvelés a nyelvűnkért felelősséget vállaló magyar nyelvészek és az igényes nyelvhasználók körében ma is kétségtelenül létezik, és ebben Grétsy Lászlónak vannak a legkiemelkedőbb érdemei. Legfőbb feladatának, életcéljának azt tekintette, hogy a magyar nyelvet másokkal,

minden magyarral minél alaposabban megismertesse, és minél inkább megszerettesse. Biztosak lehetünk abban, hogy célját elérte, nekünk „csak” folytatni kell ezt a munkát.

Munkásságát számos kitüntetéssel, díjjal ismerték el, ezek közül kiemelkedik a Magyar Örökség díj és a Prima Primissima díj, amelyre különösen büszke volt. Még inkább büszke volt a felé áradó szeretetre, hogy az utcán még idős korában is felismerték, bizalommal megszólították. A jeles kerek évfordulón, kitüntetései alkalmával sorra olvashattunk kitűnő összefoglalókat munkásságáról, eredményeiről, szakmai és emberi hitvallásáról. Legutóbb Adamikné Jászó Anna köszöntötte 90. születésnapján itt a Magyar Nyelv lapjain.

A köszöntők, a laudációk után sajnos hamar eljött a végső búcsú ideje. Kollégák, tanítványok, barátok, tisztelők, anyanyelvünk művelői búcsúznak Grétsy tanár úrtól, a 20. század közepén indult nagy nyelvészgeneráció egyik utolsó tagjától szomorú, fájó, mégis hátalattal szívvel, hiszen annyi mindent köszönhetünk neki, de mindenekelőtt a magyar nyelv óvó, féltő szeretetét.

T. SOMOGYI MAGDA

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Fülöp Lajos

(1932–2024)

Nemrég még a 90. születésnapján köszöntöttük, most pedig fájó szívvel búcsúznak tőle. Életének 92. évében elhunyt Fülöp Lajos tanár úr, nyelvész, etnográfus. Nehéz szavakat találni a megemlékezéshez, amikor egy olyan nagyszerű emberről, kiváló pedagógusról és sokoldalú tudósról van szó, mint Fülöp Lajos. Több kedves emléket őrzök róla. Megtisztelő volt, amikor 2022 őszén személyesen adott át egy általa szerkesztett, dedikált Bugát Pál-kötetet (FÜLÖP 2022), valamint egy karácsonyváro verset jókivánságaival. Sok évvel korábbi emlék pályám kezdetéről, amikor belátogatott az egyetemre, és derűs, szelíd mosolyával kedvesen köszöntött mint a tanszék új munkatársát. Mindig lesz helye a könyvespolcomon az általa szerkesztett és társszerzőkkel írt szak módszertani jegyzetnek, amelyből több nemzedék a középiskolai anyanyelvi nevelés alapjait tanulta (FÜLÖP 1986).

A Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába című egyetemi tankönyv előszójában írt gondolatai jól tükrözik barátságos személyiségét, előremutató, korszerű gondolkodásmódját: „Tanácsadásról, módszerek ismertetéséről és nem didaktikai előírásokról lesz szó. A szerzők azt remélik, hogy gyakorló hallgatóink ezeket az ajánlásokat saját nevelői egyéniségükhöz igazítják, és a megismert metodikai lehetőségekből, valamint az iskolai tapasztalatokból ki fogják alakítani egyéni tanítási eljárásaikat” (FÜLÖP 1986: 3). A középiskolai anyanyelvi tantárgy-pedagógiai kötetten kívül még számos szak módszertani munka megalkotásában közreműködött. A teljesség igénye nélkül említjük az anyanyelvi nevelés céljairól, az új iskolai tantervekről, a nyelvjárási értékeknek az anyanyelvi nevelésben betöltött szerepéről, a magyar nyelvi fakultációról és az értékelésről szóló írásait, amelyekben nagyon sok ma is érvényes, követendő gondolatot fogalmazott meg (FÜLÖP 1980a, 1980b, 1984, 1990b).